

مرکز پژوهش‌های اتاق ایران

پایش تحولات تجارت جهانی (گزارش شماره هفتاد و هشت)

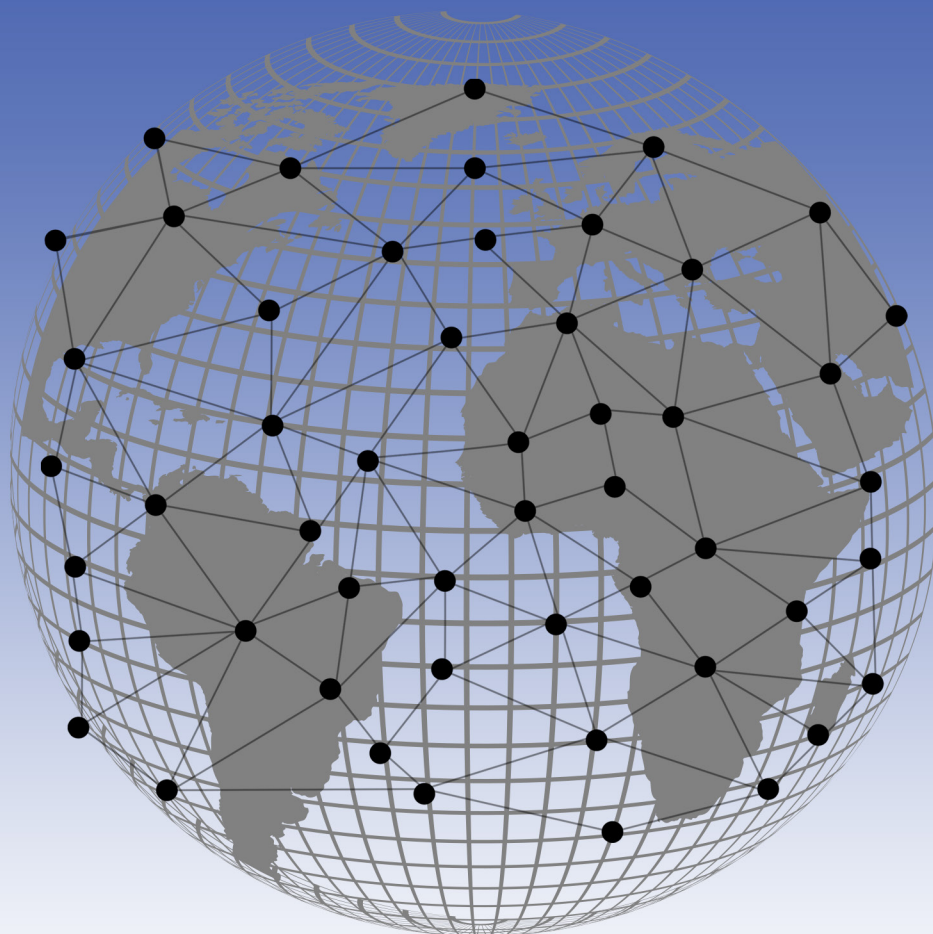
در این شماره می‌خوانید:

- تقلای اقتصادی عربستان در زیر سایه سنگین پارادوکس سیاسی سرکوب و اصلاح

- زنجیره تامین باتری، میدان جنگ تازه آمریکا و چین

- امارات: دست‌اندازی بزرگ در مسیر سلطه تجاری عربستان

- تیک آف موفق عمان از فرودگاه مسقط

دی ۱۴۰۲

شناسنامه گزارش

عنوان:

پایش تحولات تجارت جهانی
(گزارش شماره هفتاد و هشت)

مدیریت اقتصاد کلان و آینده پژوهی

تاریخ انتشار: دی ۱۴۰۲

واژه‌های کلیدی: توسعه یکپارچه تجارت، طرح مقرر منطقه‌ای، زنجیره تامین باتری جهانی، خودروهای الکتریکی، تراز تجاری، کانال پاناما، مواد معدنی حیاتی

نشانی: تهران، خیابان طالقانی، نبش خیابان شهید موسوی (فرصت)، پلاک ۱۷۵

سلسله گزارش‌های "پایش تحولات تجارت جهانی" رویدادهای کلیدی در محیط ژئواکونومیک ایران را مورد بحث و بررسی قرار می‌دهد. در این قالب، رویدادهای کلیدی از منظر تاثیرگذاری بر دیپلماسی اقتصادی و موقعیت ژئواکونومیک ایران مورد توجه قرار می‌گیرند. هدف از تهیه این گزارش که به صورت ماهانه از سوی مرکز پژوهش‌های اتاق ایران منتشر خواهد شد ارائه تصویری روشن از محیط ژئواکونومیک ایران و فرصت‌ها و تهدیدهای ایران در این فضا است.

فهرست مطالب

۵	تحولات جهانی
۱۱	تحولات منطقه‌ای
۱۷	پژوهش‌های تازه

تحولات جهانی

طرح چین برای تقویت یکپارچه تجارت داخلی و خارجی

چین در تلاش است تا توسعه یکپارچه تجارت داخلی و خارجی را تسریع بخشد. این کشور با باز کردن بازار داخلی و خارجی، تشویق بنگاه‌های تجاری خارجی به فروش داخلی و شرکت‌های تجارت داخلی به مشارکت در تجارت خارجی، بهبود قابلیت‌های توسعه یکپارچه‌سازی تجارت داخلی و خارجی بنگاه‌ها از طریق بهبود سیستم‌ها و مکانیسم‌ها و ایجاد بسترهای مشترک و بهینه‌سازی خدمات عمومی، به دنبال تحقق این هدف است.

بر اساس بخشنامه‌ای که اخیراً از سوی شورای دولتی منتشر شده، اقداماتی برای تسریع در همسویی قوانین و سیستم‌های تجارت داخلی و خارجی شامل استانداردها، بررسی، اعتبارسنجی و نظارت‌ها انجام خواهد شد. همچنین تلاش خواهد شد تا ارتباط کانال‌های بازار برای تجارت داخلی و خارجی ارتقا و فضای کسب و کار برای توسعه یکپارچه تجارت داخلی و خارجی بهبود یابد. این بخشنامه همچنین به تقویت تلاش‌های مالی و حمایت مالی اشاره کرده است.

یکی از اهداف مهم ادغام تجارت داخلی و خارجی، بهبود قابلیت‌های توسعه یکپارچه‌سازی تجارت داخلی و خارجی بنگاه‌ها است. این امر از طریق بهبود سیستم‌ها و مکانیسم‌ها، ایجاد بسترهای مشترک و بهینه‌سازی خدمات عمومی محقق خواهد شد.

اقدامات تجاری فنی با استانداردها و ارزیابی‌های انطباق عوامل مهمی هستند که بر تجارت بین‌الملل تأثیر می‌گذارند. تفاوت در استانداردهای داخلی و بین‌المللی می‌تواند منجر به تفاوت‌های اجتناب‌ناپذیر در رویه‌های صدور گواهینامه، دامنه کاربردها و روش‌های ارزیابی شود.

چین در تلاش است تا سازگاری استانداردهای داخلی و بین‌المللی را ارتقاء داده و شناسایی بین‌المللی دوجانبه ارزیابی انطباق را تقویت کند. این اقدامات نه تنها از شرکت‌های تجاری خارجی برای گسترش بازار داخلی حمایت می‌کند، بلکه برای گسترش بازارشان در خارج از کشور نیز از آنها پشتیبانی می‌کند.

به طور کلی، چین در حال اتخاذ اقداماتی برای ایجاد یک فضای تجاری یکپارچه و تسهیل تجارت بین‌المللی است. این اقدامات می‌تواند به رشد اقتصادی و توسعه تجارت چین کمک کند. علاوه بر این شورای دولتی اعلام کرد که چین حمایت و ارائه کمک به شرکت‌هایی که تحت تأثیر محدودیت‌های تجارت خارجی «غیر معقول» قرار گرفته‌اند را افزایش خواهد داد. زیرا شرکت‌های چینی اغلب به دلیل موضوعاتی از نقض حقوق بشر در سین کیانگ تا حمایت از جنگ روسیه در اوکراین، هدف تحریم‌های غرب قرار گرفته‌اند.

علاوه بر این، ایالات متحده به سبب نگرانی‌های امنیتی ملی خود، به دنبال محدودسازی دسترسی چین به فناوری‌های پیشرفته از جمله نیمه‌هادی‌ها بوده است. همچنین بر اساس مصوبات این سند، مقامات چین از شرکت‌های تایوان، هنگ‌کنگ و ماکائو که فعالیت خود را به بازار سرزمین اصلی چین گسترش دهند نیز حمایت به عمل خواهد آورد.

طرح معافیت مالیاتی ۳۰ ساله عربستان سعودی

عربستان سعودی برای شرکت‌های خارجی که مقر منطقه‌ای خود را در این کشور تأسیس کنند، بسته معافیت مالیاتی ۳۰ ساله طراحی کرده که جدیدترین اقدام این کشور در کارزار تهاجمی خود به منظور جذب سرمایه‌گذاری خارجی به شمار می‌رود.

اخیراً وزارت سرمایه‌گذاری عربستان سعودی با هماهنگی وزارت دارایی و سازمان زکات، مالیات و گمرک، بسته مشوق مالیاتی ۳۰ ساله این کشور را در قالب طرح مقر منطقه‌ای (RHQ)^۱ به منظور تسهیل بیشتر فرآیند انتخاب عربستان به عنوان پایگاه منطقه‌ای شرکت‌های چند ملیتی (MNCs) رونمایی کرد.

در قالب این طرح، قرار است معافیت مالیاتی برای شرکت‌هایی که عربستان را به عنوان مرکز منطقه‌ای خود ثبت کنند، به مدت ۳۰ سال در نظر گرفته شود. هدف از اجرای این طرح، تشویق شرکت‌های چند ملیتی به منظور راه‌اندازی دفاتر منطقه‌ای خود در عربستان سعودی از طریق ارائه طیف وسیعی از مزایا و خدمات پشتیبانی ممتاز است که منجر به ارتقای موقعیت این کشور به عنوان قطب تجاری، صنعتی و سرمایه‌گذاری پیشرو در منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا خواهد شد.

در واقع عربستان برای اولین بار کمپین RHQ خود را در فوریه ۲۰۲۱ اعلام کرد؛ در قالب این طرح، هر شرکت خارجی که دفتر مرکزی منطقه‌ای خود را تا آغاز سال ۲۰۲۴ در عربستان سعودی راه‌اندازی نکرده باشد، از تجارت با نهادهای دولتی این کشور منع خواهد شد؛ تصمیمی که تعجب سرمایه‌گذاران و کارگران مهاجر را برانگیخت و تیر خلاصی به دبی، پایتخت تجاری امارات متحده عربی، تلقی شد که دارای بالاترین تمرکز دفاتر مرکزی منطقه‌ای در خاورمیانه بود.

در اکتبر سال جاری نیز پا بر جا بودن این اولتیماتوم از سوی وزرای سعودی مورد تأکید قرار گرفت. مقامات سعودی مجدداً تصریح کردند که شرکت‌های خارجی تنها تا اول ژانویه ۲۰۲۴ فرصت دارند تا مقر منطقه‌ای خود را به این کشور منتقل کنند؛ در غیر این صورت، از انعقاد قراردادهای پرسود با نهادهای دولتی عربستان کنار گذاشته خواهند شد.

این در حالی است که بسیاری از سرمایه‌گذاران خارجی هنوز نسبت به توانایی عربستان سعودی به عنوان یک حکومت محافظه کار ایدئولوژیک و با سابقه بد حقوق بشری، در جذب استعدادهای خارجی تردید جدی دارند.

علاوه بر این، مهاجران نیز توانایی عربستان در ارائه خدمات باکیفیت زندگی را مانند مدارس بین‌المللی، مسکن فراوان و الزامات سبک زندگی غربی مانند مشروبات الکلی که در حال حاضر در عربستان سعودی غیرقانونی است، زیر سوال می‌برند.

عربستان تاکنون به بیش از ۲۰۰ شرکت مجوز تأسیس دفاتر مرکزی منطقه‌ای در این کشور را اعطا کرده است و در پاسخ به نگرانی بسیاری از مهاجران مبنی بر عدم کفایت مدارس بین‌المللی به منظور ثبت نام فرزندانشان، اعلام کرد که هفت مدرسه بین‌المللی^۱ شعبات خود را در عربستان راه اندازی کرده‌اند.

شایان توجه است که دولت عربستان در راستای تشویق شرکت‌ها به تأسیس مقر منطقه‌ای خود در این کشور، علاوه بر اعطای مشوق مالیاتی به شرکت‌های چندملیتی، اقدام به ارائه تسهیلات و مزایای دیگری از جمله تسهیل پذیرش تابعیت عربستانی و ارائه مجوز کار برای همسران مدیران شرکت‌های RHQ نموده است.

در واقع طرح تبدیل عربستان سعودی به عنوان مقر دفاتر منطقه‌ای شرکت‌های چندملیتی که بخشی از سند چشم‌انداز ۲۰۳۰ به شمار می‌رود، هدفی بلندپروازانه است که توسط شاهزاده محمد بن سلمان در سال ۲۰۱۶ اعلام و آغاز شد و تنوع‌بخشی به اقتصاد و ایجاد اشتغال برای خیل عظیم جوانان این کشور در بخش خصوصی را دنبال می‌کند. شایان توجه است که بیش از ۶۰ درصد از جمعیت عربستان سعودی را جوانان زیر ۳۰ سال تشکیل می‌دهند.

آمریکا در پی تسهیل تجارت با متحدین

اخیرا وزارت بازرگانی ایالات متحده سه قانون جدید را در راستای تسهیل و کاهش الزامات کنترل صادراتی برای کشورهای متحد و شریک ابلاغ کرد. این قوانین به دنبال کاهش الزامات مجوز برای صادرات، صادرات مجدد و انتقال کالاها، نرم افزارها و فناوری‌های ایالات متحده به و بین این کشورها هستند.

قانون اول، الزامات مجوز برای صادرات، صادرات مجدد و/یا انتقال به داخل کشورهای اقیانوسیه، برای پاتوژن‌ها و سموم و فناوری‌های مرتبط با آنها را حذف می‌کند. این قانون همچنین الزامات مجوز کنترل

جرم^۱ را برای صادرات/ صادرات مجدد/ انتقال به اتریش، فنلاند، ایرلند، لیختن اشتاین، کره جنوبی، سوئد و سوئیس حذف می‌کند.

قانون دوم، صلاحیت معافیت از مجوز^۲ را به کشورهای دیگر برای موارد خاص فناوری موشکی که توسط رژیم کنترل فناوری موشکی مشخص شده است، گسترش می‌دهد.

قانون سوم، اصلاحاتی را در استثناهای مجوز تجارت استراتژیک در راستای تسهیل تجارت با کشورهای دوست ایالات متحده صورت داده است. قوانین جدید نشان‌دهنده تلاش ایالات متحده برای تقویت روابط تجاری و امنیتی با متحدان و شرکای خود است. قوانین جدید به تسهیل تجارت و سرمایه‌گذاری بین ایالات متحده و این کشورها کمک می‌کنند.

اعتراض چین به آمریکا

جایگاه برتر چین در زنجیره تأمین باتری جهانی، موجبات نگرانی مقامات ایالات متحده و اروپا را در مورد هجوم خودروهای برقی ارزان قیمت چینی به بازارهایشان برانگیخته و آنها را بر آن داشته تا در مقابل چین، محدودیت‌هایی را اعمال نمایند؛ در همین راستا دولت بایدن قصد دارد تا سهم چین را در ساخت باتری‌هایی که واجد شرایط دریافت اعتبار مالیاتی مربوط به خودروهای الکتریکی هستند از سال آینده محدود کند. تصمیمی که به شدت چین را برآشفته؛ به نحوی که هه یادونگ، سخنگوی وزارت بازرگانی، آن را ناقض هنجارهای تجارت بین‌المللی، یک سیاست غیربازارگرا و مخل زنجیره تأمین جهانی دانسته است.

بر اساس این طرح، سرمایه‌گذاران در زنجیره تأمین خودروهای الکتریکی ایالات متحده (EV) که در ساخت باتری خودروهای الکترونیکی خود از تولیدات چین یا سایر کشورهایی که به عنوان منابع خارجی نگران‌کننده^۳ تشخیص داده می‌شوند، استفاده کنند، واجد شرایط دریافت اعتبار مالیاتی نخواهند بود. علاوه بر این، کمیسیون اروپا نیز در حال بررسی تولیدکنندگان چینی و سود احتمالی آنها از یارانه‌های دولتی است.

ایالات متحده پیشتر دو قانون محدودساز را به تصویب رسانده که بر اساس آنها، در صورت استفاده تولیدکنندگان در زنجیره تأمین خود از محصولات کشورهای خارجی نگران‌کننده، از امکان بهره‌مندی از ۶ میلیارد دلار اعتبار مالیاتی برای باتری‌ها و مواد معدنی حیاتی^۴ و همچنین یارانه‌های ۷۵۰۰ دلاری برای هر وسیله نقلیه که بر پایه انرژی‌های نو تولید شده است، محروم خواهند شد.

۱- به مقررات و مجوزهای مورد نیاز برای انجام فعالیت‌ها یا داشتن برخی اقسام مرتبط با پیشگیری یا کاهش جرم اشاره دارد. این فعالیت‌ها و اقسام به عنوان بالقوه حساس تلقی می‌شوند یا برای استفاده مسئولانه به تخصص خاصی نیاز دارند.

۲- «امکان استفاده از معافیت مجوز» به شرایطی اشاره دارد که در آن بدون نیاز به طی کردن مراحل کامل اخذ مجوز صادرات، امکان صادرات یا صادرات مجدد برخی اقسام خاص تحت یک «معافیت مجوز» فراهم می‌شود.

3 - Foreign Entity of Concern (FEOC)

4 - Critical minerals

نکته حائز اهمیت این است که این قانون در مورد کشورهای چین، روسیه، کره شمالی و ایران صدق می‌کند. قرار بر این است که این قوانین تا سال ۲۰۲۴ برای باتری‌های تکمیل شده و تا سال ۲۰۲۵ برای مواد معدنی حیاتی نیز اعمال شود.

علاوه بر این دولت ایالات متحده، در قبال شرکت‌هایی که حداقل ۲۵ درصد از سهام آنها به گروه کشورهای خارجی نگران‌کننده (FEOC) تعلق دارد، معیارهای سختگیرانه‌ای قائل شده است.

چین تقریباً دو سوم از ظرفیت تولید لیتیوم و ۷۵ درصد از ظرفیت تولید کبالت در جهان را در اختیار خود دارد که هر دو ماده در تولید باتری مورد استفاده قرار می‌گیرند؛ در واقع موقعیت چین در زنجیره تأمین باتری جهانی، امکان ایجاد محدودیت برای این کشور در این زنجیره را با تردیدهایی مواجه ساخته است.

پیامد اعمال محدودیت‌های صادراتی اتحادیه اروپا در قبال چین

کسری تجاری اتحادیه اروپا با چین طی دو سال، به دو برابر افزایش پیدا کرده و به رکورد ۳۹۰ میلیارد یورو در سال ۲۰۲۲ رسیده است. در همین راستا اخیراً فون درلاین، رئیس کمیسیون اروپا، از چین به دلیل وجود کسری تجاری در روابط با اتحادیه اروپا شکوه کرده و خواستار گشودن بازار چین بر روی صادرات اتحادیه اروپا شده بود. وی ابراز داشت: "رهبران اروپایی عدم تعادل در تجارت را در دراز مدت تحمل نخواهند کرد."

در پاسخ به وی، سخنگوی وزارت امور خارجه چین، اتحادیه اروپا را در قبال عدم تعادل تجاری مسئول دانسته و آن را به دلیل ایجاد محدودیت‌های صادراتی به چین، مقصر دانسته است. از منظر چین "اینکه اتحادیه اروپا از یک سو محدودیت‌های سختی را در مقابل صادرات فناوری پیشرفته به چین اعمال کند و از سوی دیگر امیدوار باشد که صادرات خود به چین را به شدت افزایش دهد، منطقی به نظر نمی‌رسد."

علاوه بر این، چین ادعا می‌کند که بخشی از سود حاصل از مازاد تجاری‌اش، نصیب شرکت‌های اروپایی می‌شود که در چین در حال فعالیت هستند. علاوه بر این، یک سوم از تولید شرکت‌های اتحادیه اروپا در چین، به اتحادیه اروپا صادر شده است. از منظر چین «شرایط فعلی تجارت میان چین و اتحادیه اروپا، حاصل محیط اقتصاد کلان، شرایط تجارت بین‌الملل و ساختار صنعتی دو کشور است. ارقام تجاری، قادر به انعکاس سهم منافع چین و اتحادیه اروپا از زنجیره‌های یکپارچه جهانی صنعتی و تأمین نیستند».

شایان توجه است که اتحادیه اروپا در قبال صادرات پیشرفته‌ترین ابزارهای لیتوگرافی که برای پرینت قوی‌ترین تراشه‌های کامپیوتری مورد استفاده قرار می‌گیرد، محدودیت‌هایی را اعمال کرده است.

تقویت روابط میان چین و روسیه

اخیراً ولادیمیر پوتین، رئیس‌جمهور روسیه در کنفرانس خبری سالانه خود با عنوان "نتایج سال"، از تعمیق همکاری‌ها با چین قدردانی کرد و روابط چین و روسیه را "عامل اصلی ثبات جهانی" توصیف کرد. همچنین پوتین علیرغم نگرانی‌های شدید واشنگتن و بروکسل در مورد روابط رو به رشد میان چین و روسیه، نسبت به ارتقای تجارت و سرمایه‌گذاری دوجانبه در آینده ابراز امیدواری کرد.

پیش‌بینی پوتین از ارزش تجارت با چین در سال جاری، ثبت رکورد ۲۳۰ میلیارد دلاری بود؛ رقمی بسیار بالاتر از هدف تعیین شده قبلی که ۲۰۰ میلیارد دلار ذکر شده بود.

روابط رو به گسترش میان چین و روسیه به ویژه در ساخت زیرساخت‌ها و صنایع پیشرفته، از آن رو از اهمیت بیشتری برخوردار است که روسیه از زمان حمله به اوکراین در فوریه ۲۰۲۲، با تحریم‌های گسترده غرب مواجه شده؛ در واقع افزایش تنش میان روسیه با ایالات متحده و متحدانش بر سر جنگ اوکراین، دو کشور روسیه و چین را به هم نزدیکتر کرده؛ به نحوی که چین به عنوان بزرگترین خریدار انرژی روسیه، جایگزین اروپا شده است. متقابلاً، وابستگی روسیه به محصولات چینی نیز افزایش یافته است.

شایان توجه است که طی ۱۱ ماهه نخست سال جاری، تجارت دوجانبه روسیه و چین نسبت به سال قبل، ۲۶٫۷ درصد افزایش یافته است.

اقتصاد دستوری پوتین

اخیراً ولادیمیر پوتین در یک جلسه مطبوعاتی، خروج برندهای خودروی غربی را فرصتی برای تولیدکنندگان روسی قلمداد کرده تا بتوانند سهم بیشتری از بازار داخلی این کشور به دست آورند. وی صنعت خودروسازی روسیه را قدرتمند دانسته که حتی با وجود خروج برندهای کره‌ای، ژاپنی و اروپایی و همچنین اعمال سیاست‌های تحریمی غرب بر علیه این کشور، توانسته به فعالیت خود ادامه دهد. پوتین، "ساخت قطعات روسی" را یک "اولویت اصلی" عنوان کرد که وزارت صنعت و تجارت به همراه تولیدکنندگان داخلی، آن را پیگیری می‌کنند.

رئیس‌جمهور روسیه ضمن اعتراف به افزایش ۴۰ درصدی قیمت خودروهای روسی، متذکر شد که هرچند بازار روسیه فاقد خودروهایی ارزان قیمت، با قیمت کمتر از یک میلیون روبل (معادل ۱۱ هزار دلار) است، اما با وجود تحریم‌ها، شرکت‌های خودروسازی نه تنها با ورشکستگی مواجه نشده‌اند، بلکه در جهت افزایش تولید تلاش می‌کنند. از سوی دیگر، پوتین محبوبیت خودروهای چینی در بازار این کشور را روزافزون دانست که به جهت تنوع و کیفیت، فعالانه جایگزین برندهای اروپایی در بازارهای جهانی می‌شوند.

خشکسالی در کانال پاناما، اختلال در تجارت جهانی

کانال پاناما، به عنوان یک آبراه مصنوعی در آمریکای مرکزی، مسیر اتصالی بسیار ارزانی را بین اقیانوس‌های آرام و اطلس برای کشتی‌ها فراهم کرده که حدود ۵ درصد از تجارت بین‌المللی دریایی از طریق آن انجام می‌شود. این کانال طی سال‌های اخیر تحت تأثیر خشکسالی شدیدی قرار گرفته؛ امری که بر اساس گزارش رسانه‌ها، منجر به کاهش سطح آب در امتداد کانال پاناما شده و تجارت جهانی را با اختلال مواجه کرده است. به نحوی که کشتی‌ها را وادار به طی کردن مسیرهای طولانی‌تری نموده که نهایتاً منجر به افزایش هزینه حمل‌ونقل شده است؛ در همین راستا اداره کانال پاناما، ترانزیت کشتی‌ها در پاییز سال جاری را به دلیل کمبود آب، محدود کرد و ترانزیت روزانه را از ۳۵ فروند کشتی معمولی به ۲۲ فروند کاهش داد و در نظر دارد تا ترانزیت کشتی را تا فوریه به ۱۸ فروند کشتی کاهش دهد و حتی عنوان کرده که در صورت پایین ماندن سطح آب، روند کاهش ترانزیت را تشدید خواهد کرد.

در واقع کمبود آب، هزینه هنگفتی را بر شرکت‌ها تحمیل کرده است. زیرا کشتی‌ها به منظور عبور از کانال پاناما، با زمان انتظار حداکثر تا سه هفته مواجه شده‌اند؛ به همین دلیل کشتی‌های کانتینری که کالاهای مصرفی را حمل می‌کنند، معمولاً از طریق رزرو قبلی، با تأخیر طولانی مواجه نشده‌اند، اما کشتی‌هایی که کالاهای فله را حمل می‌کنند، معمولاً مسیر را رزرو نمی‌کنند.

معضل در انتظار ماندن کشتی‌ها به ویژه در زمان اوج صادرات محصولات آمریکا که تقاضا برای حمل‌ونقل افزایش پیدا می‌کند، تشدید می‌شود و هزینه‌های بالاتر ناشی از آن، می‌تواند منجر به کاهش تقاضا شود که تهدیدی برای عرضه‌کنندگان ذرت و سویا در ایالات متحده به شمار می‌آید. چه اینکه حتی پیش از این نیز این تولیدکنندگان سهم خود از بازار را طی سال‌های اخیر به برزیل واگذار کرده‌اند.

بر اساس گزارش وزارت کشاورزی ایالات متحده (USDA)، تنها پنج کشتی غلات از ایالات متحده به مقصد آسیا در ماه اکتبر از کانال پاناما عبور کردند؛ در حالی که این عدد برای زمان مشابه در سال گذشته، ۳۴ کشتی بوده است.

تحولات منطقه‌ای

توافقات ۲۵ میلیارد دلاری عربستان و چین

اخیراً طی کنفرانس سرمایه‌گذاری چین و عربستان، توافق‌نامه‌هایی در بخش‌های مختلف از جمله انرژی، کشاورزی، گردشگری، معدن و خدمات مالی میان دو کشور به امضا رسید. علاوه بر این، دو کشور در حال مذاکره پیرامون بخش‌های بیشتری از جمله لجستیک، زیرساخت، فناوری و مراقبت‌های بهداشتی نیز هستند.

در واقع با امضای بیش از ۶۰ یادداشت تفاهم و توافقنامه به ارزش ۲۵ میلیارد دلار میان عربستان و چین، انتظار می‌رود که روابط تجاری و اقتصادی بین این دو کشور با رشد بیشتری مواجه شود.

- یکی از قراردادهای مهمی که در این کنفرانس به امضا رسید، مربوط به بخش فناوری اطلاعات و ارتباطات است؛ در همین راستا میان فدراسیون ورزشی عربستان سعودی و اپراتور مسابقات ورزشی الکترونیکی چینی VSPO تفاهم‌نامه‌ای به منظور ارتقای فرصت‌ها، همکاری و مشارکت در تعاملات الکترونیکی به ارزش ۸,۵ میلیارد دلار امضا شد.
- شرکت انرژی شرقی چین و گروه هلدینگ Ajlan & Bros عربستان، قراردادی به ارزش ۷,۵ میلیارد دلار به منظور همکاری در تولید به امضا رساندند.
- وزارت سرمایه‌گذاری عربستان سعودی قراردادی را با گروه دولتی CRRC چین به منظور توسعه پروژه‌ها و تولید انرژی‌های تجدیدپذیر به ارزش ۲ میلیارد دلار امضا کرد.
- در طول این کنفرانس، ۹ شرکت چینی از جمله هواوی، داهوا، شرکت ساخت‌وساز راه‌آهن چین و خدمات ارتباطی چین، به منظور افتتاح دفتر مرکزی منطقه‌ای خود در عربستان سعودی مجوز دریافت کردند.
- بورس اوراق بهادار عربستان سعودی با بورس شنژن چین، تفاهم‌نامه‌ای را به منظور تقویت همکاری و کشف فرصت‌های جدید در چندین زمینه از جمله فهرست‌بندی مشترک و فناوری مالی به امضا رساندند.
- در ماه سپتامبر، گروه سعودی Tadawul و بورس شانگهای، اقدام به امضای تفاهم‌نامه‌ای به منظور تقویت همکاری و ارتقای توسعه متقابل نمودند. توافق آنها بر فهرست‌بندی دوگانه صندوق‌های قابل معامله در بورس، توسعه زیرساخت‌ها، رویه‌های فین‌تک، مسائل زیست‌محیطی و اجتماعی متمرکز بود.
- بانک مرکزی عربستان سعودی، قرارداد مبادله با ارز محلی به ارزش ۶,۹۳ میلیارد دلار را با بانک مرکزی چین به امضا رساند. این قرارداد سه ساله، «در چارچوب همکاری مالی بین بانک مرکزی عربستان سعودی و بانک خلق چین به امضا رسید».

افزایش تجارت میان چین و عراق

چین، بزرگترین خریدار نفت عراق است. اخیراً سفارت چین، آمارهای جدیدی از حجم تجارت میان چین و

عراق را منتشر کرده است که حاکی از افزایش ۴۸ درصدی واردات از عراق است.

بر اساس این آمار، حجم مبادلات تجاری دو کشور در سال ۲۰۲۲ به ۵۳,۳۷ میلیارد دلار رسید که نشان دهنده افزایش ۴۳,۱ درصدی حجم تجارت در این سال است. از این میان، واردات چین از عراق در سال ۲۰۲۲ با افزایش ۴۷,۸ درصدی، به ۳۹,۳۸ میلیارد دلار رسید. اخیراً نیز یکی از مقامات چینی بر علاقه شدید چین به توسعه روابط تجاری و اقتصادی با عراق تاکید کرد و از موقعیت اقتصادی قابل توجه عراق در جهان و خاورمیانه به عنوان محرک اصلی روابط کشور یاد کرد.

شایان توجه است که شورای بازرگانی عراق و چین، به عنوان اولین شورای تجاری که توسط شرکت‌های چینی و عراقی تأسیس شده است، نقش برجسته‌ای در تقویت روابط دو کشور به ویژه در حوزه تجارت و اقتصاد برعهده دارد.

اخیراً سفارت چین تحرکات خود در عراق را افزایش داده و با هدف افزایش همکاری‌ها میان عراق و چین، متعهد به افزایش تبادل اطلاعات و ارائه مشاوره به شرکت‌ها به منظور ایجاد هماهنگی میان اقدامات تجاری با قوانین و مقررات موجود شد.

استراتژی ملی سرمایه‌گذاری امارات متحده عربی

امارات متحده عربی در ماه ژوئیه اعلام کرد که به زودی وزارتخانه جدیدی تحت عنوان "سرمایه‌گذاری فدرال" را به منظور توسعه استراتژی سرمایه‌گذاری این کشور در سطح جهانی و داخلی در رقابت اقتصادی فزاینده با کشورهای همسایه تأسیس خواهد کرد. پس از راه‌اندازی این وزارتخانه، محمد السویدی به عنوان وزیر سرمایه‌گذاری منصوب شد. وزیر سرمایه‌گذاری امارات در نشست خاورمیانه و آفریقا که اخیراً توسط مؤسسه میلکن^۱ در ابوظبی برگزار شد گفت: "ما چند ماه گذشته را صرف تدوین یک استراتژی سرمایه‌گذاری ملی برای امارات کرده‌ایم."

علاوه بر این، سویدی که مدیر اجرایی یکی از بزرگترین صندوق‌های مستقل ابوظبی (ADQ) نیز هست، ابراز داشت: وزارتخانه جدید، نقش تنظیم‌گر یا سیاست‌گذار را برعهده نخواهد داشت؛ بلکه در عوض از شرکت‌های امارات متحده عربی در بهره‌برداری از بازارهای جدید در سطح جهانی و افزایش فرصت‌های سرمایه‌گذاری خارجی حمایت می‌کند.

توجه به این امر حائز اهمیت است که پیوسته رقابت‌های اقتصادی در حوزه کشورهای خلیج فارس در حال افزایش است؛ زیرا کشورهای این منطقه، تنوع بخشی به منابع درآمدی و رشد غیرنفتی خود را با شدت و

جدیت پیگیری می‌کنند. در همین راستا، امارات متحده عربی یکی از پیشروترین کشورها در این زمینه است؛ به نحوی که بیش از ۷۰ درصد تولید ناخالص داخلی این کشور از طریق بخش غیرنفتی تأمین می‌شود. حوزه‌های تجارت و تدارکات، خدمات مالی، تولید و گردشگری، جزء بخش‌های کلیدی اقتصادی این کشور به شمار می‌روند.

عربستان سعودی نیز به عنوان بزرگترین اقتصاد منطقه، با طرح تحول موسوم به چشم‌انداز ۲۰۳۰ در تلاش است تا میلیاردها دلار سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی را جذب کند. به همین دلیل اقدام به ارائه مشوق‌هایی به شرکت‌های جهانی به منظور راه‌اندازی دفتر مرکزی منطقه‌ای در این کشور نموده که در نهایت می‌تواند سلطه تجاری منطقه‌ای امارات را به چالش بکشد.

مذاکرات بریتانیا با ترکیه در مورد قرارداد جدید تجارت آزاد

اخیراً بریتانیا اعلام کرد که قصد دارد مذاکرات خود با ترکیه در مورد تجدید قرارداد تجارت آزاد دوجانبه را آغاز کند؛ مذاکراتی که در برگیرنده نقاط قوت اقتصادی بریتانیا به ویژه در بخش خدمات و دیجیتال نیز باشد. پیشتر بریتانیا در قالب اتحادیه اروپا، یک قرارداد تجارت آزاد (FTA) با ترکیه داشت که با خروج از اتحادیه اروپا، لغو شد. حجم روابط تجاری این کشورها در سال گذشته ۲۳,۵ میلیارد پوند (۳۰,۷ میلیارد دلار) بود.

دولت بریتانیا اعلام کرد که در این مذاکرات به موضوعاتی همچون سهمیه‌های صادراتی فعلی ترکیه مانند روغن زیتون و همچنین گسترش خدمات، دیجیتال و داده^۱ نیز پرداخته خواهد شد و قصد دارد تا پیش از شروع مذاکرات، نظرات کسب‌وکارها را احصاء کرده و اولویت آنها را نیز در این مذاکرات در نظر خواهد گرفت.

توافقات جدید ازبکستان و افغانستان

اخیراً هیأتی از ازبکستان برای انجام مذاکرات اقتصادی به افغانستان سفر کرد. طی این دیدار، مسئولان امارت اسلامی بر افزایش حجم صادرات از افغانستان و ارائه تسهیلات بیشتر به ویژه در ارائه ویزا به بازرگانان تأکید کردند.

محمد یوسف وفا، والی بلخ در این دیدار متذکر شد: "تمامی مسئولان افغان و بازرگانان به دنبال بهبود روابط این کشور با کشورهای همسایه به ویژه ازبکستان هستند". علاوه بر این محمد یونس مومند، معاون اول اتاق تجارت و سرمایه‌گذاری ابراز داشت: "ما در تلاشیم تا افغانستان را به مرکز اتصال آسیای جنوبی و آسیای مرکزی تبدیل کرده و فرصت‌های سرمایه‌گذاری در افغانستان را افزایش دهیم".

هر چند که برخی از کارشناسان معتقدند که شرط بهبود و تحکیم روابط اقتصادی با کشورهای منطقه، ارتقای روابط سیاسی افغانستان با منطقه است. رسانه‌ها در پی این دیدار، به امضا رسیدن قراردادهای بازرگانی در بخش صادرات و واردات میان افغانستان و ازبکستان به ارزش یک میلیارد و ۲۰۰ میلیون دلار را گزارش کرده‌اند.

ارتقای روابط اقتصادی میان عربستان و پاکستان

اخیراً، وابسته بازرگانی عربستان در پاکستان اعلام کرد که مقامات عربستان در حال ارزیابی فرصت‌ها و امکانات در جهت افزایش حجم تجارت دوجانبه و پیشرفت‌های حاصله در توافقنامه تجارت آزاد اولیه (FTA) با پاکستان هستند.

توافق تجاری اولیه در ۲۸ سپتامبر در ریاض به امضا رسیده بود. پس از آن، کمیته حقوقی مربوطه با مشارکت کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس و پاکستان، در حال بررسی زمینه‌های مختلف همکاری بوده‌اند. کمیته حقوقی پس از تکمیل این بررسی، برنامه اقدام جامعی را تدوین و راه را برای آغاز مرحله بعدی هموار خواهد کرد. وی حضور نهادهای تخصصی تسهیل کننده مبادلات تجاری بین دو کشور برادر را مورد تاکید قرار داد.

بر اساس آمار ارائه شده توسط وابسته بازرگانی عربستان، حجم تجارت بین عربستان و پاکستان از سپتامبر ۲۰۲۰ تا سپتامبر ۲۰۲۳، در مجموع به ۶۱ میلیارد ریال (۱۶,۳ میلیارد دلار) رسیده که حاکی از سطح بالای اعتماد و همکاری بین دو کشور برادر است و هر دو کشور فعالانه در تلاش هستند تا این رقم را به دو برابر افزایش دهند.

مهمترین صادرات پاکستان به عربستان، عبارت است از: گوشت، سبزیجات، میوه‌جات و برنج. علاوه بر این، هر دو کشور برای افزایش همکاری‌ها در زمینه انرژی، فناوری و فناوری اطلاعات در تلاش هستند.

در حال حاضر شرکت‌های مهم و برجسته عربستانی مانند سابک، طوال و شرکت سرمایه‌گذاری صنعتی و کشاورزی پاکستان پاک، در پاکستان فعال هستند و برنامه‌هایی برای ورود شرکت‌های سعودی بیشتر به بازار پاکستان در آینده وجود دارد.

افزایش همکاری میان چین و پاکستان در قالب یوآن

اخیراً وزارت بازرگانی پاکستان اعلام کرد که دولت چین در حال بررسی درخواست پاکستان به منظور اصلاح توافقنامه تجارت آزاد (FTA) موجود بین دو کشور است تا امکان ارائه کمک‌های مالی به پاکستان به یوآن و ارائه وام به منظور حمایت از جابجایی شرکت‌های چینی فراهم شود. در واقع پاکستان از چین پرداخت ۵ میلیارد

دلار به یوان به منظور تأمین مالی سرمایه‌گذاری‌ها را درخواست کرده تا در جهت تسهیل انتقال شرکت‌های چینی به مناطق ویژه اقتصادی (SEZ) در پاکستان اختصاص دهد.

چین، بزرگترین شریک تجاری پاکستان و بزرگترین منبع سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در این کشور است. صادرات پاکستان به چین در سال ۲۰۲۲، معادل ۲,۵۳ میلیارد دلار و صادرات چین به پاکستان، ۲۳,۰۹ میلیارد دلار بود.

شایان توجه است که درخواست بازنگری در توافقنامه تجارت آزاد، در جریان سفر جاری گوهر اعجاز، وزیر بازرگانی موقت پاکستان به چین و با هدف اولویت بخشی به محصولات پاکستانی و همسویی کشورهای جنوب شرقی آسیا (آسه آن) با FTA بین چین و پاکستان ارائه شد.

جذب بیش از یک میلیارد دلار سرمایه مستقیم خارجی توسط ترکیه طی یک ماه

بر اساس گزارش اخیر سرمایه‌گذاری‌های مستقیم بین‌المللی که توسط انجمن سرمایه‌گذاران جهانی (YASED) منتشر شده، ترکیه در ماه اکتبر گذشته موفق به جذب یک میلیارد و ۱۸۸ میلیون دلار سرمایه‌گذاری شد. از این میزان، ۶۶۴ میلیون دلار مربوط به جریان سرمایه‌گذاری، ۲۲۳ میلیون دلار مربوط به فروش املاک و ۳۴۵ میلیون دلار نیز از اسناد بدهی حاصل شده است.

نکته حائز اهمیت آنکه ۶۹ درصد از مجموع سرمایه‌گذاری‌ها در ترکیه توسط کشورهای عضو اتحادیه اروپا انجام شده است. در همین راستا فرانسه با ۲۵ درصد از مجموع سرمایه‌گذاری‌ها، هلند با ۲۱ درصد، امارات با ۱۶ درصد، آلمان با ۱۵ درصد و بریتانیا با ۹ درصد در صدر کشورهای سرمایه‌گذار در ترکیه در ماه اکتبر گذشته قرار داشتند. بر اساس آمار منتشر شده، حجم سرمایه‌گذاری‌های مستقیم بین‌المللی در ترکیه طی ۱۰ ماه نخست سال جاری، به ۷,۸ میلیارد دلار رسید.

عمان، دارای بهترین فرودگاه بین‌المللی

بر اساس رتبه‌بندی بهترین فرودگاه‌های بین‌المللی که توسط شرکت «ایر هلپ» منتشر شد، فرودگاه بین‌المللی مسقط از نظر استانداردهای عملکرد، در جایگاه نخست جهان در سال ۲۰۲۳ قرار گرفت. پیشتر و در ابتدای سپتامبر، فرودگاه مسقط در رده بهترین فرودگاه‌ها در سطح خاورمیانه در گروه جایجایی ۱۵ تا ۲۵ میلیون مسافر قرار داشت. شایان توجه است که تعداد مسافران فرودگاه بین‌المللی مسقط تا پایان ماه می، به ۴ میلیون و ۷۱۸ هزار و ۴۹۷ نفر رسید که حاکی از افزایش ۸۰ درصدی نسبت به سال گذشته در همین ماه است. این در حالی است که این فرودگاه در حال آماده‌سازی خود برای استقبال از ۵۶ میلیون مسافر در مراحل بعدی است.

پژوهش‌های تازه

عناصر معدنی کمیاب، کانون جدید رقابت

اخیرا کنفرانس تجارت و توسعه سازمان ملل متحد (UNCTAD)، گزارشی تحت عنوان "یادداشت فنی در مورد مواد معدنی حیاتی: زنجیره‌های تأمین، جریان‌های تجاری و ارزش افزوده" را منتشر کرده که در ادامه به تعدادی از یافته‌های آن اشاره می‌شود:

۱. مواد معدنی حیاتی برای انرژی پاک: مواد معدنی مانند لیتیوم، کبالت، گرافیت و منگنز برای فناوری‌های انرژی پاک مانند پنل‌های خورشیدی، توربین‌های بادی و وسایل نقلیه الکتریکی (EVs) ضروری هستند.

۲. ذخایر کشورهای در حال توسعه: کشورهای آفریقایی حدود ۲۵ درصد از ذخایر معدنی جهان را که برای ساخت خودروهای برقی ضروری است، در اختیار دارند.

۳. تأمین جهانی: جمهوری دموکراتیک کنگو، ۶۸ درصد از کبالت جهان را تأمین می‌کند؛ علاوه بر این، کشور شیلی صادرکننده حجم قابل توجهی از لیتیوم است و اندونزی، ۴۸ درصد از صادرات نیکل را به خود اختصاص می‌دهد.

۴. تقاضای رو به افزایش مواد معدنی: از سال ۲۰۱۰، مواد معدنی مورد نیاز در هر واحد تولید برق به دلیل سهم رو به رشد انرژی‌های تجدیدپذیر، ۵۰ درصد افزایش یافته است.

۵. افزایش پیش‌بینی شده تقاضا: در سناریوی به صفر رساندن انتشار گازهای گلخانه‌ای، انتظار می‌رود که از سال ۲۰۲۲ تا ۲۰۳۰، تقاضای کبالت، ۱۱۵ درصد و تقاضای لیتیوم تا ۴۵۴ درصد افزایش یابد.

۶. پروژه‌های معدنی جدید: تعداد پروژه‌های جدید استحصال مواد معدنی حیاتی در سال‌های ۲۰۲۱ و ۲۰۲۲ بیش از دو برابر دهه پیش افزایش یافته است.

۷. ارزش مواد معدنی فرآوری شده: مواد حیاتی فرآوری شده و تصفیه شده، دارای ارزش بسیار بالاتری نسبت به اشکال خام آنها هستند و قادر به تحریک توسعه صنایع پایین دستی در کشورهای تولیدکننده هستند.

۸. تجارت عمده لیتیوم: بیش از ۷۹ درصد از صادرات لیتیوم، به کشورهای استرالیا و شیلی اختصاص یافته است. از سوی دیگر چین، بیش از ۷۳ درصد از لیتیوم در سطح جهان را وارد می‌کند.

۹. ظرفیت پالایش لیتیوم چین: چین، همراه با سایر کشورهای توسعه یافته، از ظرفیت بالایی در تصفیه

لیتیوم برخوردار است.

۱۰. صادرات بسته باتری چین: ۴۶ درصد از صادرات جهانی بسته‌های باتری در سطح جهانی در سال ۲۰۲۲، توسط چین انجام شده است.

۱۱. ارزش افزوده در چین: ارزش افزوده داخلی چین در زنجیره ارزش باتری، از ۶,۴ دلار به ازای هر کیلوگرم لیتیوم هیدروکسید، به ۱۵۰ دلار برای یک پک باتری افزایش یافته است.

۱۲. ارزش بازار کبالت: ارزش بازار سنگ معدن کبالت در سال ۲۰۲۲، معادل ۱۹۱ میلیون دلار و ارزش بازار هیدروکسید کبالت، به ۹,۳ میلیارد دلار رسید.

۱۳. تسلط در تولید کبالت: پنج شرکت برتر، تولید ۴۸ درصد از کبالت جهان را در اختیار خود دارند.

۱۴. نقش کنگو در کبالت: در سال ۲۰۲۲ جمهوری دموکراتیک کنگو، با تولید حدود ۷۰ درصد از کل سنگ معدن کبالت در سراسر جهان، سهم ۶۴ درصدی از صادرات جهانی هیدروکسید کبالت را به خود اختصاص داد.

۱۵. کشورهای OECD در مرحله تولید: کشورهای OECD بدون مشارکت عمده آفریقا یا آمریکای لاتین، بر تجارت و تولید کاتدها و مواد تشکیل دهنده باتری تسلط دارند.

۱۶. گرافیت در باتری: گرافیت، پرمصرف‌ترین ماده آند در تولید باتری لیتیوم یون است.

۱۷. تولید و صادرات گرافیت: کشورهای برزیل، چین و ترکیه، ۶۵ درصد از ذخایر جهانی گرافیت را در اختیار خود دارند؛ کشور چین به تنهایی، ۶۵ درصد از تولید جهانی را به خود اختصاص داده است.

۱۸. تمرکز بازار: در بازار تجارت مواد معدنی خام و مواد پک باتری‌های ساخته شده، تمرکز جدی و محسوسی وجود دارد.

۱۹. روند ارزش افزوده: روند افزایشی در ارزش تجارت و ارزش افزوده متناظر با حرکت تولید به پایین دست وجود دارد.

۲۰. پیچیدگی زنجیره‌های تأمین EV: زنجیره تأمین واقعی وسایل نقلیه الکتریکی، شامل مواد معدنی متعددی است که هر کدام از آنها، از زنجیره تأمین منحصر به خود برخوردار هستند که روابط میان آنها را بسیار پیچیده ساخته است.

نفوذ فزاینده ژئوپلیتیک بر تجارت جهانی

گزارش "به‌روزرسانی تجارت جهانی" که اخیراً توسط آنکتاد منتشر شده، حاکی از نفوذ فزاینده و مخرب عوامل ژئوپلیتیکی در این حوزه است. نکات کلیدی گزارش در ادامه می‌آید:

۱. **انقباض تجارت جهانی:** برای سال ۲۰۲۳ اینگونه پیش‌بینی می‌شود که تجارت جهانی به میزان ۵ درصد کاهش یابد.
۲. **تجارت کالا در مقابل خدمات:** اینگونه پیش‌بینی می‌شود که در سال ۲۰۲۳، ارزش تجارت کالا نزدیک به ۲ تریلیون دلار کاهش یابد، اما ارزش تجارت خدمات به میزان ۵۰۰ میلیارد دلار افزایش یابد.
۳. **عملکرد صادراتی کشورهای در حال توسعه:** عملکرد صادراتی کشورهای در حال توسعه در سال ۲۰۲۳ به دلیل کاهش شدید تجارت جنوب-جنوب و عملکرد ضعیف در شرق آسیا، ضعیف ارزیابی شده است.
۴. **نفوذ ژئوپلیتیک:** روندهای ژئوپلیتیکی از جمله کاهش وابستگی متقابل بین چین و ایالات متحده، به طور قابل توجهی بر تجارت جهانی تأثیر گذارده است.
۵. **رشد تجاری پایین طی سه ماهه چهارم ۲۰۲۳:** رشد تجارت در سه ماهه پایانی سال ۲۰۲۳ پایین بود؛ امری که حاکی از تداوم چالش‌های پایدار است.
۶. **تغییر الگوهای تجارت جهانی:** الگوی تجارت دوجانبه در حال تغییر است؛ به نحوی که با بررسی تجارت دوجانبه، تغییر به سمت تجارت با کشورهای نزدیک به لحاظ ژئوپلیتیکی، به طور روزافزونی قابل مشاهده است.
۷. **رشد منفی در تجارت جهانی:** تجارت جهانی از اواسط سال ۲۰۲۲، رشد منفی را تجربه کرده است که عمدتاً ناشی از کاهش قابل توجه تجارت کالا بوده است.
۸. **واگرایی در رشد تجارت:** تجارت کالاها با رشد شدیداً منفی مواجه شده است، اما خدمات در سال ۲۰۲۳ همچنان با رشد مثبت همراه بوده است.
۹. **تقاضای جهانی انعطاف‌پذیر برای واردات:** علیرغم کاهش ارزش کالاهای مبادله شده در سال ۲۰۲۳، حجم تجارت بین‌المللی شاهد انعطاف‌پذیری و عدم کاهش تقاضا بوده است.
۱۰. **تأثیر عوامل اقتصادی بر تجارت جهانی:** مهمترین عوامل تأثیرگذار بر روند تجارت جهانی، عبارت است از: نرخ بهره بالا، تضعیف تولید صنعتی و نوسان قیمت کالاها.

۱۱. **تغییرات زنجیره تأمین:** تغییر در سیاست تجاری و تنش‌های ژئوپلیتیکی، به ویژه بین چین و ایالات متحده، منجر به طولانی شدن زنجیره تأمین و تأثیرگذاری بر تجارت جهانی شده است.
۱۲. **یارانه‌ها و اقدامات محدودکننده تجارت:** اینگونه پیش‌بینی می‌شود که افزایش یارانه‌ها و اقدامات محدودکننده تجاری در سال ۲۰۲۳، مانع از رشد تجارت بین‌المللی شود.
۱۳. **عملکرد بخش‌های مختلف در تجارت جهانی:** روند تجارت برای اکثر بخش‌ها در سه ماهه سوم سال ۲۰۲۳، به ویژه در بخش‌های تجهیزات اداری و ارتباطی، نساجی و پوشاک، منفی بوده است. این در حالی است که عملکرد بخش‌های تجهیزات حمل‌ونقل و وسایل نقلیه موتوری، روند مثبتی را ثبت کرده است.
۱۴. **رکود تجارت کالا در اقتصادهای بزرگ:** تجارت کالا در بین اقتصادهای بزرگ پیوسته در چهار فصل گذشته با کاهش مواجه شده؛ هر چند که در برخی از بخش‌ها نشانه‌هایی از بهبود در سه ماهه سوم ۲۰۲۳ مشاهده شده است.
۱۵. **تغییر در وابستگی تجاری:** تغییرات در وابستگی‌های تجاری دوجانبه در سه ماهه سوم ۲۰۲۳، حاکی از افزایش و کاهش وابستگی تجاری در بین کشورهای مختلف بوده است.
۱۶. **روندهای تجارت منطقه‌ای:** کاهش تجارت جهانی در کشورهای در حال توسعه به دلیل کاهش قابل توجه در تجارت جنوب-جنوب مشهودتر بوده است.
۱۷. **مقاومت تجاری آمریکای شمالی:** علی‌رغم عملکرد ضعیف در آسیای شرقی و آفریقا، آمریکای شمالی، از شرایط بهتر و انعطاف‌پذیری بیشتری در تجارت برخوردار بوده است.
۱۸. **اثرگذاری نزدیکی جغرافیایی بر تجارت:** در روند تجارت جهانی، رغبت کشورها به سمت تجارت با کشورهای نزدیک از نظر ژئوپلیتیکی و حمایت از دوستان افزایش یافته است.
۱۹. **تأثیر جنگ اوکراین و روابط ایالات متحده و چین:** سه عامل جنگ اوکراین، تحریم‌های فدراسیون روسیه و تغییر در روابط تجاری ایالات متحده و چین، به طور قابل توجهی بر روندهای تجاری کلیدی دوجانبه تأثیر گذارده است.